

10 KEUZES. 5 WATERSCHAPPEN. 1 GROENE HART.

Dit moet in 2031 geregeld zijn.

Foto: © Frans Berkelaar / commons.wikimedia.org

MANIFEST VAN STICHTING GROENE HART VOOR DE WATERSCHAPSVERKIEZINGEN 2027

HET GROENE HART KAN NIET WACHTEN

Het Groene Hart staat voor keuzes die niet langer kunnen worden doorgeschoven. Bodemdaling, droogte, piekbuien, druk op de waterkwaliteit en steeds meer ruimtelijke claims komen samen in hetzelfde gebied. Het watersysteem is daarbij geen randvoorwaarde achteraf, maar bepaalt wat op lange termijn veilig, leefbaar en economisch houdbaar is.

Veel doelen en uitgangspunten zijn al vastgesteld. De komende bestuursperiode moet daarom niet opnieuw vooral over ambities en pilots gaan, maar over uitvoering, tempo en bestuurlijke keuzes. Van nieuwe waterschapsbesturen vragen wij dat zij duidelijk zijn over wat nodig is, grenzen durven stellen en samen met provincies, gemeenten, boeren, bedrijven en inwoners zichtbaar resultaat boeken.

De koers is bekend. Nu is het tijd om zichtbaar te laten zien dat het waterbestuur levert.

01

LAAT WATER EN BODEM ÉCHT STUREN

Durf ook nee te zeggen

Het klimaat verandert en dat stelt andere eisen aan de manier waarop we het Groene Hart gebruiken en inrichten. Water en bodem sturend is al afgesproken. Maar nog te vaak worden eerst plannen gemaakt voor woningen, wegen of bedrijven en mag het waterschap daarna vertellen hoe het waterprobleem moet worden opgelost. Draai dat om. Laat vanaf het begin zien wat het watersysteem nu én in een veranderend klimaat aankan en wat niet. Ook bij nieuwe energieontwikkelingen, zoals aquathermie en energieopwekking op of rond water, moeten de gevolgen voor water, bodem, natuur en landschap vanaf het begin worden meegewogen.

In 2031 willen we:

- water en bodem vanaf het begin de basis zijn voor ruimtelijke keuzes;
- waterschappen vooraf duidelijke voorwaarden stellen;
- plannen worden getoetst aan het klimaat van de toekomst, niet alleen aan dat van vandaag;
- gevolgen voor waterveiligheid, droogte, bodemdaling en toekomstige kosten worden meegewogen;
- plannen die de problemen van morgen vergroten niet doorgaan;
- provincies en gemeenten dezelfde uitgangspunten gebruiken bij hun ruimtelijke keuzes.

Onze oproep:

Water en bodem sturend betekent vooruitkijken én soms nee zeggen. Wees daar duidelijk over en houd eraan vast.

02

STOP MET HET VEEN DROOG TE TREKKEN

Laat functie het peil volgen

We verlagen het waterpeil al decennialang om het gebruik van het land mogelijk te maken. Maar daardoor daalt het veen verder en komt CO2 vrij. Tegelijk maken langere droge perioden en heviger neerslag het veengebied kwetsbaarder. Peilverhoging is daarom zowel klimaatadaptatie als klimaatmitigatie: het helpt het gebied omgaan met klimaatverandering én vermindert de uitstoot door veenoxidatie. Techniek kan helpen bij de omslag, maar mag noodzakelijke keuzes over het waterpeil niet steeds opnieuw uitstellen.

In 2031 willen we:

- voor alle veenweidegebieden duidelijk is welk peil op lange termijn haalbaar is;
- peilverlaging die bodemdaling en CO2-uitstoot in stand houdt stapsgewijs wordt afgebouwd;
- meer water wordt vastgehouden om droge perioden beter op te vangen;
- bodemdaling, grondwaterstanden en klimaateffecten goed worden gevolgd;
- boeren en grondeigenaren ruim op tijd weten welke veranderingen eraan komen;
- overheden helpen om ander landgebruik en nieuwe verdienmodellen mogelijk te maken waar dat nodig is.

Onze oproep:

Maak 'functie volgt peil' werkelijkheid. Rem bodemdaling en CO2-uitstoot en maak het veen weerbaarder tegen klimaatverandering.

Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.

10 KEUZES. 5 WATERSCHAPPEN. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Waterschapsverkiezingen 2027

03

MAAK ONS WATER WEER SCHOON

Pak vervuiling bij de bron aan

De doelen voor schoon water liggen er al jaren, maar de verbetering gaat te langzaam. Schoon water vraagt meer dan goede bedoelingen. We moeten weten waar vervuiling vandaan komt, de grootste bronnen aanpakken en controleren of regels worden nageleefd. Waterschappen, gemeenten en omgevingsdiensten moeten daarbij als één keten werken.

In 2031 willen we:

- per gebied duidelijk is waar de belangrijkste vervuiling vandaan komt;
- maatregelen met het grootste effect voorrang krijgen;
- vergunningen voor lozingen actueel zijn en passen bij de waterkwaliteitsdoelen;
- directe én indirecte lozingen voldoende worden gecontroleerd;
- bij overtredingen consequent wordt gehandhaafd;
- snel wordt bijgestuurd als maatregelen onvoldoende resultaat hebben.

Onze oproep:

Weet wat erin komt. Pak vervuiling bij de bron aan, controleer en handhaaf - en laat zien dat het water schoner wordt.

04

GEEF NATUUR RUIMTE LANGS HET WATER

Iedere sloot, oever, kade en dijk telt

Klimaatverandering zet ook de natuur in en rond het water onder druk. Gezonde sloten, oevers, kades en dijken vormen niet alleen leefgebied voor planten en dieren, maar maken het landschap ook weerbaarder tegen droogte, hitte en extreme neerslag. Maaïen, baggeren en onderhoud moeten daarom natuur versterken in plaats van telkens terugzetten.

In 2031 willen we:

- ecologisch maaïen, baggeren en beheer van oevers, kades en dijken de standaard zijn;
- werkzaamheden rekening houden met broedende vogels en andere kwetsbare planten en dieren;
- voldoende plekken ongemoeid blijven waar natuur kan herstellen;
- veel meer natuurvriendelijke oevers en gevarieerde vegetaties ontstaan;
- sloten, oevers, kades en dijken samen een robuust groenblauw netwerk vormen voor natuur, landschap en waar passend recreatie;
- natuurontwikkeling en klimaatadaptatie zoveel mogelijk samen worden aangepakt.

Onze oproep:

Maak van dagelijks waterbeheer een motor voor natuurherstel én klimaatadaptatie. Iedere sloot, oever, kade en dijk telt.

05

MAAK VAN BAGGER EN MAAISEL GEEN AFVAL

Sluit de kringloop in het Groene Hart

Waterschappen halen ieder jaar bagger en maaïsel uit het watersysteem. Dat zijn geen waardeloze afvalstromen, maar grondstoffen die we veel beter kunnen benutten. Tegelijk kan een gezond watersysteem helpen om nieuwe baggervorming te verminderen.

In 2031 willen we:

- het ontstaan van nieuwe bagger zoveel mogelijk wordt beperkt;
- bagger, maaïsel en andere organische reststromen zoveel mogelijk in de regio worden hergebruikt;
- waterschappen samen zoeken naar hoogwaardige toepassingen;
- onnodig transport en afvoer worden voorkomen;
- circulair werken de normale manier van beheren en inkopen wordt;
- de aanpak van invasieve exoten, zoals rivierkreeften en invasieve waterplanten, samengaat met herstel van het ecosysteem.

Onze oproep:

Maak van reststromen grondstoffen. Houd waardevolle materialen zoveel mogelijk binnen het Groene Hart.

06

GEEF BOEREN DUIDELIJKHEID

Wie moet veranderen, moet perspectief krijgen

Klimaatverandering en een ander waterbeheer gaan de landbouw in het Groene Hart veranderen. Als waterpeilen stijgen, droge perioden langer worden en zoet water schaarser wordt, moeten ondernemers weten waar zij op lange termijn aan toe zijn. Vraag daarom niet alleen aan boeren om zich aan te passen, maar maak die aanpassing ook mogelijk.

In 2031 willen we:

- boeren ruim op tijd weten welke veranderingen in peil en waterbeschikbaarheid eraan komen;
- prestaties voor waterberging, hogere grondwaterstanden, waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit langjarig worden beloofd;
- extensivering, natte teelten en combinaties van landbouw, natuur en water mogelijk worden gemaakt waar ze passen;
- goede pilots worden omgezet in echte uitvoering;
- waterschap, provincie en Rijk hun regelingen, grondbeleid en investeringen beter op elkaar afstemmen.

Onze oproep:

Vraag boeren om mee te bewegen met water én klimaat, maar organiseer ook de voorwaarden om dat te kunnen.

Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.

10 KEUZES. 5 WATERSCHAPPEN. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Waterschapsverkiezingen 2027

07

GEEF WATER DE RUIMTE

Maak het Groene Hart klaar voor een extremer klimaat

Het klimaat verandert. Langere droge perioden worden afgewisseld met hevige neerslag en grotere piekbuien. We kunnen niet ieder probleem achteraf oplossen met een extra pomp, gemaal of technische maatregel. Een klimaatbestendig Groene Hart vraagt ruimte om water vast te houden, te bergen én veilig af te voeren.

In 2031 willen we:

- ruimte voor waterberging, piekafvoer en toekomstige aanpassing van het watersysteem wordt beschermd;
- meer water wordt vastgehouden voor droge perioden;
- nieuwe woningen, infrastructuur en bedrijventerreinen alleen worden gebouwd als dat klimaat- en waterrobuust kan;
- natuurlijke oplossingen en klimaatbuffers volop worden benut;
- bij alle grote investeringen rekening wordt gehouden met het klimaat van de komende decennia;
- kosten en risico's niet worden doorgeschoven naar omwonenden of toekomstige generaties.

Onze oproep:

Pas je nu aan het klimaat van morgen aan. Geef water de ruimte vóórdat het die ruimte zelf opeist.

08

WEES ZUINIG OP ZOET WATER

Bereid het Groene Hart voor op droogte en verzilting

Zoet water lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Diepe polders en droogmakerijen worden mede zoet gehouden door ze door te spoelen met rivierwater van elders. Door klimaatverandering nemen droogte en verzilting toe, terwijl juist dan minder zoet water beschikbaar kan zijn. We moeten daarom nu bepalen waar we water beter kunnen vasthouden en bufferen, waar doorspoelen nodig en houdbaar blijft en waar het gebruik zich moet aanpassen.

In 2031 willen we:

- duidelijk is waar verzilting en zoetwatertekorten nu én in de toekomst de grootste problemen veroorzaken;
- zoet water veel beter wordt vastgehouden wanneer het beschikbaar is;
- diepe polders en droogmakerijen een duidelijke plek krijgen in de klimaatadaptatie;
- wordt onderzocht waar klimaatbuffers en andere maatregelen het meeste effect hebben;
- bewust wordt gekozen waar doorspoelen met zoet water nodig en op lange termijn houdbaar is;
- waterschappen, provincies en Rijk vooraf afspraken maken over verdeling en prioriteiten bij waterschaarste.

Onze oproep:

Zoet water is niet onbeperkt. Houd het vast als het er is en maak nu keuzes voor de momenten waarop het schaars wordt.

09

WEET HOVEEL WATER WE ONTTREKKEN

Breng legale én illegale onttrekkingen in beeld

We beheren een watersysteem waarvan we niet eens precies weten hoeveel grond- en oppervlaktewater er in totaal uit wordt gehaald. Een deel is vergund of gemeld, een deel valt onder regels zonder individuele vergunning en een deel gebeurt zonder de vereiste melding of toestemming. Daardoor ontbreekt het totaalbeeld. Dat is bij een veranderend klimaat niet houdbaar. Als droge perioden langer worden en zoet water schaarser wordt, moeten we weten wie hoeveel water onttrekt, waar en wanneer - en wat al die onttrekkingen samen met het watersysteem doen.

In 2031 willen we:

- legale én illegale onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater veel beter in beeld zijn;
- waterschappen inzicht hebben in de totale hoeveelheid die per gebied aan het watersysteem wordt onttrokken;
- registratie en monitoring zo zijn georganiseerd dat ook de optelsom van kleinere onttrekkingen zichtbaar wordt;
- meldings- en vergunningplichten actief worden gecontroleerd;
- illegale en ongeoorloofde onttrekkingen worden opgespoord en aangepakt;
- bij besluiten ook het gezamenlijke effect op grondwater, natuur, veen en watersysteem wordt meegewogen;
- bij droogte tijdig beperkingen kunnen worden ingesteld en daadwerkelijk worden gehandhaafd.

Onze oproep:

Je kunt niet sturen op water dat je niet meet. Breng alle onttrekkingen in beeld, organiseer de controle en handhaaf.

10

VAN OVERLEG NAAR UITVOERING

Eén Groene Hart vraagt om gezamenlijke actie

Klimaatverandering, bodemdaling, droogte, verzilting en waterkwaliteit houden zich niet aan bestuurlijke grenzen. Toch wordt het Groene Hart beheerd door vijf waterschappen, drie provincies en veel gemeenten. Er wordt al veel samengewerkt. Nu moet die samenwerking leiden tot concrete uitvoering.

In 2031 willen we:

- de vijf waterschappen en drie provincies gezamenlijke doelen en concrete acties hebben afgesproken;
- klimaatadaptatie en waar relevant klimaatmitigatie vast onderdeel zijn van die gezamenlijke aanpak;
- duidelijk is wie wat doet en wanneer;
- gezamenlijke werkgroepen rond concrete problemen met voorstellen én uitvoering komen;
- afspraken door de afzonderlijke waterschappen daadwerkelijk worden uitgevoerd;
- kennis, monitoring en gegevens worden gedeeld;
- ieder jaar zichtbaar wordt wat de samenwerking heeft opgeleverd.

Onze oproep:

Minder praten over samenwerking. Meer samen doen.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**

10 KEUZES. 5 WATERSCHAPPEN. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Waterschapsverkiezingen 2027

VIER JAAR OM HET VERSCHIL TE MAKEN

Het klimaat verandert en het water verandert mee. Droge perioden worden langer, hevige buien vragen meer ruimte, verzilting neemt toe en zoet water wordt minder vanzelfsprekend. Tegelijk blijft de veenbodem dalen en gaat het herstel van de waterkwaliteit te langzaam.

We kunnen niet blijven proberen het watersysteem zo aan te passen dat alles kan blijven zoals het was. We zullen ons ook moeten aanpassen aan wat water, bodem en klimaat aankunnen.

Veel oplossingen kennen we al. De komende vier jaar gaat het daarom om keuzes maken én ze uitvoeren. Soms betekent dat meer ruimte voor water. Soms een hoger peil. Soms een ander gebruik van het land. En soms moet een waterschap simpelweg zeggen: hier kan het niet meer zoals we het altijd deden.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET WATER

Water trekt zich niets aan van bestuurlijke grenzen. Wat in de ene polder gebeurt, kan gevolgen hebben voor de volgende. Een onttrekking hier, een lager peil daar of het doorspoelen van een droogmakerij kan doorwerken in een veel groter gebied.

Daarom moeten de vijf waterschappen in het Groene Hart samenwerken waar het watersysteem dat vraagt - en gemaakte afspraken vervolgens ook uitvoeren.

Dat kunnen ze niet alleen. Boeren, bewoners, natuurorganisaties en ondernemers kennen het gebied en leven iedere dag met het water. Betrek hen daarom niet pas als plannen klaar zijn, maar bij de keuzes zelf.

Daarbij hebben waterschappen een dubbele klimaatopgave: het Groene Hart aanpassen aan een veranderend klimaat én bijdragen aan het beperken van verdere klimaatverandering, onder meer door bodemdaling en CO₂-uitstoot uit veengebieden terug te dringen.

Minder praten over samenwerking. Meer samen doen.

Daarom vragen wij iedere politieke partij en iedere kandidaat voor de waterschapsverkiezingen:

Kiest u ervoor dat water, bodem én een veranderend klimaat in 2031 daadwerkelijk richting geven aan de toekomst van het Groene Hart?

Maak dan deze tien keuzes onderdeel van uw verkiezingsprogramma én van het volgende bestuursakkoord.

10 KEUZES. 5 WATERSCHAPPEN. 1 GROENE HART.

WIJ DENKEN GRAAG MEE

Stichting Groene Hart gaat graag in gesprek met politieke partijen en kandidaten voor de waterschapsverkiezingen 2027. We delen onze kennis van het gebied, denken mee over de vertaling van deze tien keuzes naar verkiezingsprogramma's en brengen partijen graag in contact met bewoners, boeren, ondernemers en organisaties uit het Groene Hart.

Nodig ons uit. Ga met ons het gebied in. En maak samen werk van waterbeheer dat klaar is voor het klimaat van de toekomst.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**